

svjetskog i agresiju u okviru lokalnog rata. Tu se odmah spotičemo o jedno novo pitanje: šta ćemo podrazumijevati pod tim *lokalni*, a šta pod *svjetski*. Nadalje, u kojim sve varijantama može doći u obzir jedno a u kojima drugo, šta su veoma komplikovana pitanja sa mnogostrukim, čak i političkim implikacijama. Ako bi, pak, imajući u vidu negativne implikacije, ostali samo pri načelnoj podjeli na agresiju u okviru svjetskog rata i agresiju u okviru lokalnog rata, bilo bi to dosta pojednostavnjeno rješenje koje, mislim, ne bi bilo naročito praktično upotrebljivo.

Zato bih, eto, uz svu moju rezervisanost da ne iznosim nikavu posebnu alternativu i prijedlog, sugerisao da pokušamo da ipak nekako konzistentnije metodološki postavimo ovo naše razmatranje i sa stanovišta karaktera klasifikacije i sa stanovišta pojma agresije i kriterijuma koje ćemo uzeti pri određivanju varijanti agresije. Napominjem još jedanput da je, po mom mišljenju, to prevashodno praktično pitanje. Tako ga moramo i uzeti i uvažavati, i mislim da do tih praktičnih odgovora moramo doći uz veoma ozbiljno angažovanje naučnih saznanja i iskustava, naših i tuđih, posebno onih koja se izvlače iz ratova koji se vode u današnje vrijeme.

General-pukovnik
ASIM HODŽIĆ

Poimanje agresije u širem smislu

U odgovoru na pokrenuta pitanja, definicije i klasifikacije agresije treba ići putem kojim smo išli u prezentiranju naših stavova i u definisanju agresije pred Ujedinjenim nacijama.

Prema riječima druga Dozeta, u Ujedinjenim nacijama nije do kraja prihvaćen naš prijedlog definicije agresije u širem smislu, već je usvojena, uglavnom, definicija o oružanoj agresiji. Posredna strategija i sve moguće vrste i vidovi agresije — bolje reći, načini provođenja agresije posrednim putem, nisu obuhvaćeni tom definicijom. Ali, bez obzira na to što su Ujedinjene nacije ostale, uglavnom, na

klasičnom poimanju agresije — na njenom oružanom obliku — to ne bi trebalo da nam smeta da je u našoj teoriji strategije potpunije definiramo. Naprotiv, to je najbolji put da se i dalje borimo za prihvatanje našeg stanovišta i poimanja agresije. Afirmacija takvog stanovišta je vrlo bitna za daljnju uspješnu borbu za mir i nove odnose u rješavanju problema među zemljama, posebno u sadašnje vrijeme kada se sve češće srećemo i u teoriji i u praksi međunarodnih odnosa sa problemom ograničenog suvereniteta, kojim se krije, odnosno prikriva agresija.

Stoga u teorijskom određenju pojma agresije treba istaći nekoliko bitnih momenata koji će vjerno izraziti sve ono što se događalo poslije drugog svjetskog rata. U tom kontekstu mislim da je van svake sumnje činjenica da postoje dvije osnovne vrste agresije.

Jedna vrsta je — posredna agresija. Da li ćemo je nazvati specijalni rat, agresija putem specijalnog rata, ili posredna agresija putem specijalnih metoda, sredstava i snaga — to je stvar konvencije. Bitno je da se izrazi suština te pojave, koja sve više uzima maha. U svakom slučaju, čini se da je neosporno da postoji agresija koja se sprovodi posrednim putem i, pretežno, nevojnim sredstvima. Za identifikovanje ove vrste agresije najvažnije je da se uoče sredstva i metode kojima je moguće, u velikom broju slučajeva, čak i uspješnije nego otvorenom vojnom agresijom, odnosno invazijom, ostvariti političke ciljeve koji su se u prošlosti mogli ostvariti samo ratom.

Druga vrsta je — oružana agresija, koja može biti veoma različita.

Ove dvije vrste agresije treba definirati i razraditi, ne samo u našoj vojnoj teoriji, već i u doktrini, odslikavajući, pritom, sve ono što se u svijetu dešavalo poslije drugog svjetskog rata. Pri daljnjem razvrstavanju oružane agresije, treba primeniti više kriterija, a ne samo cilj agresije. Sa gledišta vojno-pojavne forme, to je masovni oružani napad uz angažovanje svih vidova oružanih snaga. Nadalje, kada oružanu agresiju pokušamo detaljnije raščlaniti i objasniti kao moguće tipove agresije, mi, unutar nje, možemo identifikovati teži ili lakši slučaj. To znači da, shodno postavljenim ciljevima kojima bi eventualni agresor težio, nama ne smeta da u detaljnijoj klasifikaciji oružane agresije naznačimo dvije podvrste: agresiju sa radikalnim i agresiju sa ograničenim ciljem, jer se ona doista kao takva objektivno i može pojaviti. Kada se zalažem za složeniji kriterij ili više kriterija klasifikacije oružane agresije, imam u vidu činjenicu da nam kriterij cilja nije dovoljan. Stoga sam uvjeren da to mora

biti složeniji vojno-tehnološki kriterij koji uslovno možemo nazvati — slika ili fizionomija rata. U karakterizaciji oružanih agresija možemo poći od stava da bi svaka agresija na nas, i ne samo na nas, nego na svaku nesvrstanu i malu ili srednju zemlju, praktično bila totalna agresija, nezavisno od toga šta ona predstavlja za agresora i kako je on definiše.

Definisanje i podjela agresije na način za koji se zalažem, po mom mišljenju je preduslov da se tačno definiše i korektno klasifikuje suvremeni rat. U stvari, vrsta agresije može da se uzme kao kriterij prvog nivoa razvrstavanja — na posredni rat (specijalni rat) i direktan rat (oružani sukob). Pri daljnjem razvrstavanju oružanog sukoba, mislim takođe da treba poći od empirijskih činjenica — od svega onoga što se zbilo poslije drugog svjetskog rata. U tom kontekstu trebalo bi razmisliti kako definisati svjetski rat. Taj pojam se, u stvari, tako više i ne upotrebljava, nego ga zamjenjuje, uglavnom, pojam sukob dva bloka, a sukob dva bloka ne mora obavezno biti i svjetski sukob, pa čak ni nuklearni. Oružani sukob dva bloka još nismo imali, ali prema onome što se u svijetu govori i piše, vjerovatno bi i blokovi nastojali da ga ograniče, da ne pređu nuklearni prag, da ga regionalno ne šire bez krajnje nužde. Znači, za mene postoje dvije vrste oružanih sukoba: jedni — ograničeni i drugi — u kojima je obično angažovan jedan blok, posredno ili neposredno i koji možemo nazvati lokalnim. U oba slučaja radi se o vrsti ograničenog rata, i to ograničenog po mnogo čemu — da ne ulazim u detaljnija obrazloženja ovog stava.

Iako do sada nismo imali direktnih sukoba dva bloka, očito se mora o njima razmišljati. Takav oružani sukob ne mora automatski prerasti u svjetski rat. Naprotiv, obe strane će nastojati da ga ograniče, naročito kad je riječ o sredstvima kojima se vodi (klasičnim ili nuklearnim), tako da se ne pređe nuklearni prag ili bar niži stepen eskalacije. Ovim sam želeo istaći da je klasična shema poimanja svjetskog rata kao sukoba blokova prevaziđena, i da u to shvatanje treba unositi nove momente.